

Lviv: Derzh. Universytet „Lvivska politechnika”, 1999. – 258 s.

5. Ekonomichni sistemy: monografiia T. 2 / za red. G. I. Bashnianyna – Lviv: Vydavnytstvo komerciiinoi akademii, 2011. – 496 s.

6. *Grifin R.* Osnovy menedzhmentu: pidruchnyk / R. Grifin, V. Iacura; pid red. V. Iacura, D. Olesnevych. – Lviv: Ba K, 2001. – 624 s.

7. *Osovska G. V.* Osnovy menedzhmentu: pidruchnyk / G. V. Osovska, O. A. Osovskiy – K.: «Kondor», 2006. – 664 s.

8. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. I dop.)/[uklad. V.T. Busel]. – K.; Irpin: VTF «Perun», 2005. – 1728 s.

9. *Hmil F. I.* Menedzhment: pidruchnyk / F. I. Hmil – K.: Vyscha shk., 1995. – 351 s.

УДК 658.722

Черневий Ю. І., Латик Т. В., Коновальчук Л. П.

ЕФЕКТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ: ПЛЮСИ ТА НЕДОЛІКИ СИСТЕМИ PROZORRO

Обґрунтовано заходи ефективної організації публічних закупівель України. Висвітлено запроваджені успішні зміни у даній сфері. Розглянуто цілі та напрями реформування системи для створення добросовісної конкуренції, відкритості та прозорості торгів, боротьби з корупцією, а для замовників можливість ку-

пувати товари за нижчими цінами. Зазначено переваги та недоліки проведення процедур.

Ключові слова: публічні закупівлі, замовник, учасник, центральна закупівельна організація, тендерний комітет, авторизований електронний майданчик, процедури закупівлі.

Chernevyy Y., Latyk T., Konovalchuk L.

EFFICIENT ORGANIZATION OF PUBLIC PROCUREMENT: PLUSES AND PROBLEMS OF THE PROZORRO SYSTEM

The measures of effective organization of public procurements of Ukraine are substantiated. The successful changes introduced in this area are highlighted. There are considered the aims and directions of reforming the system for creating fair competition, openness and transparency of bidding, fighting corruption, and the possibility

for customers to buy goods at lower prices. The advantages and disadvantages of conducting procedures are noted.

Key words: public procurement, customer, participant, central procuring organization, tender committee, authorized electronic platform, procurement procedures.

Вступ. З метою забезпечення прозорого та ефективного здійснення закупівель, запобігання корупції, створення добросовісного конкурентного середовища у сфері публічних закупівель у 2016 році вступив у дію Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 року № 922-VIII.

Даний Закон установлює правові та економічні засади для забезпечення потреб держави та територіальної громади. Він застосовується до замовників, якщо вартість предмета закупівлі товару чи послуги дорівнює або перевищує 200 тисяч гривень, а робіт – 1,5 мільйона гривень, до замовників, які здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання, якщо вартість предмета закупівлі товарів чи послуг дорівнює або перевищує 1 мільйон гривень, а для робіт – 5 мільйонів гривень.

Під час здійснення закупівлі товарів (робіт, послуг), вартість яких є меншою за вартість, що встановлена в абзацах другому і третьому ч. 1 ст. 2 Закону № 922, замовники повинні дотримуватися принципів здійснення публічних закупівель, установлених цим Законом, та можуть використовувати електронну систему закупівель з метою відбору постачальника товару (товарів), надавача послуги (послуг) та виконавця робіт для укладення договору. У разі здійснення закупівель товарів, робіт і послуг без використання електронної системи закупівель, за умови, що вартість предмета закупівлі дорівнює або перевищує 50 тисяч гривень, замовники обов'язково оприлюднюють звіт про укладені договори в системі електронних закупівель відповідно до статті 10 цього Закону [1].

Постановка завдання. Метою статті є вивчення порядку здійснення публічних закупівель, для забезпечення цільового та прозорого використання коштів бюджету, розгляд основних проблем у механізмі проведення закупівель.

Результати. Скоро три роки, як для всіх замовників України діє Закон «Про публічні закупівлі». Напевно, кожен із них спробував проводити закупівлі за допомогою авторизованого електронного майданчика в системі ProZorro відповідно до вказаного законодавчого акту.

У процесі роботи виникали як перемоги, так і негативні відгуки про нові правила здійснення закупівель, а також велика кількість помилок. Але, як кажуть, не бійтеся помилятися – бійтеся повторювати помилки! Тому, подальше реформування публічних закупівель, повинно змінити цю ситуацію в кращу сторону та стане рухом уперед для нашої країни.

В результаті, 24 лютого 2016 року, Кабінет міністрів України своїм розпорядженням №175-р схвалив Стратегію реформування системи публічних закупівель («дорожню карту») та затвердив План заходів щодо реалізації даної Стратегії.

Так, першим важливим напрямом реформи є стабільність нормативної бази та приведення закупівельних процедур до міжнародних стандартів тому, що часті зміни у законодавстві приводять до неправильного тлумачення правил і принципів здійснення закупівель.

Важливим у реформуванні є контроль за витрачанням бюджетних коштів, прозорість дій замовників та виявлення і запобігання корупції. Для забезпечення рівня прозорості учасники закупівель повинні публікувати заплановані закупівлі, технічні і якісні вимоги до предмету закупівлі, своєчасно звітувати про результати проведених процедур та виконання укладених договорів. Створено систему боротьби з порушеннями, спрощено процедуру оскарження прийнятих рішень.

Зараз в Україні публічні закупівлі здійснюються на децентралізованому рівні. Ця модель є ефективною, тому що охоплює багато замовників різних рівнів, заохочує виробників до участі у закупівлях, а також враховує потреби місцевих громад та користувачів товарів (робіт, послуг). Попри те, Стратегія передбачає запровадження централізованої моделі, яка широко використовується у міжнародній практиці. Дана модель сприяє, в першу чергу, професіоналізації, використанню гнучких методів закупівлі та правовій визначеності. Зауважте,

що професіоналізація публічних закупівель дозволить перетворити функцію публічних закупівель у цілісну систему управління державними фінансами, надасть можливість забезпечити економію бюджету, підвищить якість організації процесу закупівлі [2].

Основа ефективних закупівель – це вміло та правильно організована закупівельна діяльність. На сьогодні організацією публічних закупівель займаються тендерні комітети, уповноважені особи та централізовані закупівельні організації (ЦЗО).

Згідно з Планом заходів щодо реалізації Стратегії передбачено до 2020 року повністю запровадити обов'язкове функціонування ЦЗО. Вони діють в інтересах замовників. До їх обов'язків входить оприлюднювати інформацію про закупівлю, здійснювати вибір процедури закупівлі, розглядати тендерні пропозиції учасників, визначати переможця та приймати рішення про укладення договору з переможцем. Крім того, дані організації надають роз'яснення щодо тендерної документації, розглядають та приймають рішення щодо скарг по проведених тендерах [3].

Такий підхід дозволить зменшити навантаження на тендерні комітети, нервову напруженість у колективі, яке виникає через переживання неправильно провести закупівлю. Адже не секрет, що часто для працівників замовника, членство у тендерному комітеті – це додаткове навантаження, яке не має ніякого відношення до займаних ними посад. Як показує практика, членами тендерного комітету можуть бути не тільки бухгалтери чи юристи, а й вчителі, лікарі, кадровики та інші працівники.

Ще однією проблемою у закупівлях є ризик виникнення корупції, тому чіткі правила та умови участі у процедурах, розподіл відповідальності між учасниками та контролюючими органами, стандартні документи не дають можливості посадовим особам приймати неправомірних рішень, чим знижують ризики виникнення корупції [4].

Уповноваженими органами, які реалізують державну політику у сфері публічних закупівель є Мінкономрозвитку, Рахункова палата, Держаудит-служба, а органом оскарження – Антимонопольний комітет.

Основною метою діяльності Антимонопольного комітету України є формування конкурентної політики і забезпечення захисту конкуренції як у підприємницькій діяльності так і у сфері державних закупівель. Завданням

комітету є контролювати дотримання законодавства про захист економічної конкуренції, сприяти розвитку добросовісної конкуренції, а також проводити моніторинг електронних процедур [5].

Крім того, через вільний доступ до інформації, яка стосується публічних закупівель, що оприлюднена відповідно до Закону, забезпечується і громадський контроль за проведенням процедур.

Наступним кроком до вдосконалення процесу придбання товарів став проект Закону про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України № 8265. Він передбачав ряд пропозицій із врегулювання неконкурентних закупівель, а саме:

- надати можливість учасникам виправляти допущені помилки протягом 24 годин з моменту їх виявлення;
- запровадження «спрощеної» процедури, яка схожа до процедури відкритих торгів, проте із скороченими термінами;
- створити можливість оскарження даних закупівель у судовому порядку;
- скласти електронні каталоги, де висвітлена інформація про характеристики товару та їх ціну;
- запровадити відповідальність за порушення при проведенні неконкурентних закупівель.

У публічних закупівлях важливим є можливість оскарження проведеної закупівлі. Через електронну систему можна подати скаргу у формі електронного документу. Скарги можуть стосуватися прийнятих рішень учасників, певних дій замовника, вимог у тендерній документації, а також щодо укладених договорів. Хоча є можливість оскарження процедури закупівлі, відсоток таких дій невеликий, тому що це не дешево, а згідно аналізу поданих скарг видно, що через формальні підстави, здебільшого у розгляді чи задоволенні скарги відмовляють. Оплачені кошти скаржнику не повертають. Законопроект № 8265, зазначає методи вдосконалення процесу оскарження, з метою забезпечення справедливості та рівності між учасниками [6].

Нажаль дані зміни, спрямовані на підвищення ефективності публічних закупівель і системи оскарження, парламент не підтримав.

Проте попри всі позитивні та прозорі наслідки електронних торгів існує й інша сторона медалі – непрозора.

Хоча політики дуже хвалять ProZorro, як ефективний метод економії грошових ресур-

сів, представники бізнесу знайшли причини, щоб розкритикувати дану систему.

Трапляються ситуації, коли замовники, щоб обманути систему, при опублікуванні оголошення не вказують чіткі умови і параметри закупівлі, наприклад, відсутня конкретна назва предмету закупівлі чи місце виконання робіт. Це збиває постачальників з пантелику, багато з них не приймає участі у торгах через невідповідність їх пропозицій критеріям замовника.

Ще одним способом уникнути електронних торгів є поділ великої закупівлі на дрібні частини, тобто не правильно визначається предмет закупівлі. В результаті товари закупаються уклавши прямий договір без проведення тендеру.

Є замовники, які в документації вказують такі умови, виконати, які може лише конкретний учасник. Такий вчинок можна трактувати, як дискримінаційні вимоги до учасників. За таких умови переможцем торгів стане «свій» постачальник, а інші через невідповідність якомусь параметру, отримують відмову.

Для того, щоб продавці не відслідкували нові оголошення з необхідного предмету закупівлі, щоб не знайшли їх через пошук, та не змогли взяти участь у торгах, покупці допускають помилки в назві і в оголошенні, розміщують його в іншій рубриці, в результаті знайти тендер зможе той, хто знає, що і де шукати [7].

Бувають випадки, коли задля перемоги, при поданні пропозицій, учасники використовують демпінгові ціни, тобто спеціально занижують їх. Після визначення переможця, підписання угоди, через деякий проміжок часу, укладають додаткову угоду про підвищення ціни, мотивуючи такий вчинок подорожчанням продукції через зростання закупівельних цін. Або взагалі відмовляються від участі в тендері, зриваючи торги [8].

Існує ще багато слабких місць в діючій системі закупівель. Такі схеми можна зламати, удосконаливши правила торгів у ProZorro і змінивши законодавство.

Висновки. Попри недоліки електронної системи та законодавчих актів можна сказати, що введення в дію Закону України «Про публічні закупівлі» і використання підприємствами Системи публічних електронних закупівель ProZorro принесли певні позитивні результати. Найбільш відчутними змінами для держави, державних органів та підприємницьких структур є економія державних коштів, процеси проведення закупівлі стали, хоч і не досконалі, проте прозоріші, появилася мож-

ливість громадського контролю. Спостерігається зменшення корупції, рівність замовників та учасників, покращилася конкуренція між господарюючими суб'єктами. Суттєвою перевагою даної системи є простота і зрозумілість оформлення документів для участі у тендері, спрощено алгоритм вибору процедури та розміщення оголошення. Завдяки зручному модулю аналітики, в електронній системі, після закінчення тендеру, можна побачити інформацію щодо поданих пропозицій, кваліфікаційні вимоги та документи, рішення тендерного комітету, звіти про укладення чи виконання договорів. Дехто вважає систему ProZorro лікарством від корупції, проте це інструмент, завдяки якому можна швидко розмістити інформацію і зручно проводити тендери.

Література

1. Про публічні закупівлі [Електронний ресурс] : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
2. Про Стратегію реформування системи публічних закупівель («дорожню карту») [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 р. № 175-р // Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248902169>.
3. PROZORRO: рухаємося вперед у публічних закупівлях! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buhgalter.com.ua/articles/zakupivli-za-derzhkoshti/prozorro-ruhayemosya-vpered-u-publichnikh-zakupivlyah/>
4. Шатковський О. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС. Реформа публічних закупівель в Україні – продовження розвитку : Звіт за результатами IV міжнар. конф. (жовтень 2017 р.). С. 8-134.
5. Про Антимонопольний комітет України [Електронний ресурс] : Закон України від 26.11.1993 р. № 3659-XII // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3659-12>.

6. Зміни в Законі про закупівлі: що пропонує законопроект № 8265? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011640.

7. Непрозора ProZorro: як чиновники обманюють систему закупівель. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://buhgalter.com.ua/articles/zakupivli-za-derzhkoshti/neprozora-prozorro-yak-chinovniki-obmanuyut-sistemu-zakupivel/>

8. Як обманути систему держзакупівель на ProZorro. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://biz.censor.net.ua/resonance/3086528/yak_obmanuti_sistemu_derjzakupvel_na_prozorro

1. Pro publichni zakupivli : Zakon Ukrainy vid 25.12.2015 r. № 922-VIII. Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.

2. Pro Stratehiyu reformuvannya systemy publichnykh zakupivel («dorozhnyu kartu») : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.02.2016 r. № 175-r. Ofitsiyni sait Kabinetu Ministriv Ukrainy. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248902169>.

3. PROZORRO: moving forward in public procurement, available at: <https://buhgalter.com.ua/articles/zakupivli-za-derzhkoshti/prozorro-ruhayemosya-vpered-u-publichnikh-zakupivlyah/>

4. Shatkovskiy, O. (2017). Harmonizatsia systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini zi standartamy Yes [Harmonization of the public procurement system in Ukraine with EU standards]. Reforma publichnykh zakupivel v Ukraini – prodovzhennia rozvytku : Zvit za rezultatamy IV mizhnar. konf., 8-134.

5. Pro Antymonopolnyi komitet Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 26.11.1993 r. № 3659-XII. Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3659-12>.

6. Changes in the Law on Procurement: Proposed by the Bill No. 8265, available at: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA011640.

7. Opaque ProZorro: how officials fool the procurement system, available at: <https://buhgalter.com.ua/articles/zakupivli-za-derzhkoshti/neprozora-prozorro-yak-chinovniki-obmanuyut-sistemu-zakupivel/>

8. How to fool ProZorro's public procurement system, available at: https://biz.censor.net.ua/resonance/3086528/yak_obmanuti_sistemu_derjzakupvel_na_prozorro

УДК 631.171

Сас Л. С.

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтовано необхідність впровадження інноваційних технологій у практику діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств та їх швидке освоєння. Виокремлено напрями автоматизації виробничої та управлінської діяльності сільськогосподарських підприємств. Розглянуто методи і пристрої сис-

теми точного землеробства та ефективність їх застосування у аграрному виробництві.

Ключові слова: технологічні інновації, сільськогосподарські підприємства, виробничий процес, точне землеробство, управління агровиробництвом.